

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק יט

א. מִתְנַאֲי הַכְּתָבָה שִׁיחִיו בְּנֵי הַזְכָּרִים יוֹרְשִׁים כְּתַבַּת אֲמֵן, וּנְדוּנִיתָה שֶׁהַכְּנִיסָה בְּתוֹרַת נְכִסֵּי צֶאֱן בְּרִזְל, וְאַחֵר כֶּךָ חוֹלְקִין שָׂאָר הִירְשָׁה עִם אַחִיהֶם, בְּשׁוּוֹה. כִּיצַד: נָשָׂא אִשָּׁה כְּתַבַּתָּה וּנְדוּנִיתָה אֶלֶף, וְיִלְדָּה בֶּן וּמֵתָה בְּחַיָּיו, וְאַחֵר כֶּךָ נָשָׂא אִשָּׁה אַחֲרֵת כְּתַבַּתָּה וּנְדוּנִיתָה מָאֲתִים, וְהוֹלִידָה בֶּן וּמֵתָה בְּחַיָּיו, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת הוּא, וְהֵנִיחַ אֲלֵפִים בְּנֵי מִן הָרֵאשׁוֹנָה יוֹרֵשׁ אֶלֶף שְׁבַכְתַּבְתָּ אֲמוֹ, וּבְנֵי מִן הַשְּׁנִיָּה יוֹרֵשׁ מָאֲתִים שְׁבַכְתַּבְתָּ אֲמוֹ, וְהִשָּׂאָר יוֹרְשִׁים אוֹתוֹ בְּשׁוּוֹה. נִמְצָא בֵּיד בֶּן הָרֵאשׁוֹנָה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת, וּבֵיד בֶּן הַשְּׁנִיָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת.

ב. כִּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁהֵנִיחַ יוֹתֵר עַל כְּדֵי שְׁתֵּי הַכְּתָבוֹת דִּינָר אֶחָד אוֹ יוֹתֵר, כְּדֵי שִׁיחֲלֻקוֹ הַשָּׂאָר בְּשׁוּוֹה; אֲבָל אִם לֹא הֵנִיחַ יוֹתֵר דִּינָר, חוֹלְקִים הַכֹּל בְּשׁוּוֹה: שְׂאֵם יִירְשׁוּ אֵלּוֹ כְּתַבַּת אֲמֵן וְאֵלּוֹ כְּתַבַּת אֲמֵן, וְלֹא יִשָּׂאָר דִּינָר אֶחָד לְחֻלְק אוֹתוֹ בֵּין הַיּוֹרְשִׁים נִמְצָא תְּנַאֲי זֶה מִבֵּטֵל חֲלוּק יִרְשָׁה בֵּין הַבָּנִים בְּשׁוּוֹה, שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה.

ג. וְהוּא הַדִּין לְמִי שֶׁנָּשָׂא נָשִׁים רַבּוֹת, בֵּין בָּזוֹ אַחֵר זֶה בֵּין בְּבַת אַחַת, וּמֵתוּ כָּלָן בְּחַיָּיו, וְלֹא מֵהֵן בָּנִים זְכָרִים אִם הָיָה שָׂם יוֹתֵר עַל כְּדֵי כָּל הַכְּתָבוֹת דִּינָר כָּל אֶחָד וְאַחֵד יוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אֲמוֹ, וְהִשָּׂאָר חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשׁוּוֹה.

ד. אָמְרוּ הַיְּתוּמִים, הֲרִי אֲנוּ מַעֲלִין עַל נְכִסֵּי אֲבִינוֹ יוֹתֵר דִּינָר, כְּדֵי שִׁיטְלוּ כְּתַבַּת אֲמֵן אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם, אֲלֹא שָׁמִין אֶת הַנְּכָסִים בְּבֵית דִּין כִּמָּה הָיוּ שׁוֹוִין בְּשַׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶן; אֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְרַבּוּ אוֹ נִתְמַעְטוּ אַחֵר מִיתַת אֲבִיהֶן, קֹדֶם שִׁיבֹאוּ לְחֻלְק אֵין שָׁמִין אוֹתָן, אֲלֹא כְּשַׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶן.

ה. הָיָה שָׂם יוֹתֵר עַל כְּדֵי כָּל הַכְּתָבוֹת אֵף עַל פִּי שִׁישׁ עָלָיו שָׁטֵר חוֹב כְּנֻגַּד הַיּוֹתֵר אֵינוֹ מִמַּעַט, אֲלֹא כָּל אֶחָד וְאַחֵד מֵהֵן יוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אֲמוֹ.

ו. מִי שֶׁהָיָה נָשׁוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וּמֵתָה אַחַת מֵהֵן בְּחַיָּיו, וְאַחַת אַחֲרֵי מוֹתוֹ, וְלֹא בָּנִים מִשְׁתִּיחֶן אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵנִיחַ יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתָבוֹת אִם נִשְׁבַּעָה הַשְּׁנִיָּה שְׁבוּעַת אֶלְמָנָה קֹדֶם שְׁתֵּמוֹת, בְּנִיָּה קוֹדְמִים לִירְשָׁה כְּתַבַּתָּה: מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן יוֹרְשִׁין כְּתַבַּת אֲמֵן בְּתַנַּאֲי זֶה, אֲלֹא יִרְשָׁה שְׁלֵתוֹרָה. וְאַחֵר כֶּךָ יוֹרְשִׁין בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה כְּתַבַּת אֲמֵן, בְּתַנַּאֲי זֶה; וְאִם נִשָּׂאָר שָׂם כָּלוּם, חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשׁוּוֹה. וְאִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁתִּשְׁבַּעַ, בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה יוֹרְשִׁים כְּתַבַּת אֲמֵן בְּלֶכֶד; וְהִשָּׂאָר, חוֹלְקִין בְּשׁוּוֹה.

ז. הָיָה נָשׁוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וְלֹא מֵהֵן בָּנִים, וּמֵת, וְאַחֵר כֶּךָ מֵתוּ הַנָּשִׁים אִם נִשְׁבַּעוּ וְאַחֵר כֶּךָ מֵתוּ כָּל אֶחָד וְאַחֵד יוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אֲמוֹ בִּירְשָׁה שְׁלֵתוֹרָה, לֹא בְּתַנַּאֲי זֶה; לְפִיכָּךְ אֵין מִשְׁגִּיחִין אִם יֵשׁ שָׂם מוֹתֵר דִּינָר אוֹ אֵין שָׂם, וְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹנָה קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הַשְּׁנִיָּה. וְאִם לֹא נִשְׁבַּעוּ חוֹלְקִין הַבָּנִים הַכֹּל בְּשׁוּוֹה, וְאֵין שָׂם יִרְשֵׁת כְּתַבָּה, לְפִי שֶׁאֵין לְאֶלְמָנָה כְּתַבָּה, עַד שֶׁתִּשְׁבַּעַ.

ח. אַחַת נִשְׁבַּעָה, וְאַחַת לֹא נִשְׁבַּעָה זֶה שֶׁנִּשְׁבַּעָה, בְּנִיָּה יוֹרְשִׁין כְּתַבַּתָּה תַּחֲלָה; וְהִשָּׂאָר, חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשׁוּוֹה. וְכָל הַיּוֹרֵשׁ כְּתַבַּת אֲמוֹ שֶׁמֵּתָה בְּחַיָּי אֲבִיו, אֵינוֹ טוֹרֵף מִנְּכָסִים מִשְׁעַבְדִּים, אֲלֹא מִבְּנֵי חוּרִין, כְּכָל הַיּוֹרְשִׁין.

ז. ומתנאיי כתבה שתהיינה הבנות נזונות מנכסי אביהן
אחר מותו, עד שיתארוסו, או עד שיבגרו; בגרה הבת, אף על
פי שלא נתארסה, או שנתארסה, אף על פי שלא בגרה אין
לה מזונות. ובת הנזנת מנכסי אביה לאחר מותו מעשה ידיה
ומציאתה לעצמה, לא לאחים.

י. פוסקין לבת מזונות וכסות ומדור מנכסי אביה, בדרך
שפוסקין לאלמנה; ומוכרין למזון הבנות וכסותן בלא הכרזה,
בדרך שמוכרין למזון האלמנה וכסותה: אלא שהאשה,
פוסקין לה לפי כבודה וכבוד בעלה. ולבנות, פוסקין להן דבר
המספק להן בלבד; ואין הבנות נשבעות.

יא. אין הבנים יורשין כתבת אמן, ולא הבנות נזונות בתנאים
אלו, עד שיהיה שטר כתבה יוצא מתחת ידם; אבל אם אין שם
שטר כתבה אין להם כלום, שמא מחלה אמן כתבתה. ואם אין
דרכם לכתב כתבה, יש להן כפי התנאים.

יב. מי שצוה בשעת מיתתו לעקר אחד מתנאיי כתבה, כגון
שאמר אל יזונו בנותיו מנכסיו, ואל תזון אלמנתו, או אל יירשו
בניו כתבת אמן אין שומעין לו. נתן כל נכסיו במתנה לאחרים
הואיל ומתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה כמו
שיתבאר הרי המתנה וחייב הנכסים בתנאין אלו, באין כאחד;
ולפיכך אלמנתו ובנותיו נזונות מנכסיו, ובניו יורשים כתבת
אמן שמתה בחיי בעלה.

יג. בת הממאנת הרי היא כשאר הבנות, ויש לה מזונות. אבל
בת היבמה, ובת השניה, ובת הארוסה, ובת האנוסה אין להן
מזונות אחר מיתת אביהן בתנאי זה; אבל בחיי אביהן, הוא
חייב במזונותן כדין שאר הבנים והבנות בחיי אביהן.

יד. המאוס בת הנזנת מן האחין, חייב במזונותיה משעת
ארוסין שהרי אין לה מזונות מאחיה משנתארסה, ואינה
בוגרת כדי שתזון עצמה אלא קטנה או נערה, ואין אדם רוצה
שתתבזה ארוסתו, ותלך ותשאל על הפתחים.

טו. נשאת הבת, ומאנה או נתגרשה או נתאלמנה, אפלו היא
שומרת יבם הואיל וחזרה לבית אביה, ועדין לא בגרה הרי זו
נזנת מנכסי אביה, עד שתבגר או עד שתתארוס.

טז. מי שמת והניח בנים ובנות יירשו הבנים כל הנכסים, והם
זנין את אחיותיהם עד שיבגרו או עד שיתארוסו. במה דברים
אמורים, בשהניח נכסים שאפשר שיזונו מהם הבנים והבנות
כאחד, עד שיבגרו הבנות; ואלו הן הנקראין נכסים מרבין.
אבל אם אין בנכסים שהניח אלא פחות מזה מוציאין מהם
מזונות לבנות עד שיבגרו, ונותנין השאר לבנים; ואם אין שם
אלא כדי מזון הבנות בלבד הבנות נזונות מהן עד שיבגרו או
עד שיתארוסו, והבנים ישאלו על הפתחים.

יז. במה דברים אמורים, בשהניח קרקע. אבל אם הניח
מטלטלין הואיל ובתקנת הגאונים הוא שיזונו הבנות מן
המטלטלין, הרי הבנים והבנות נזונות כאחת מן הנכסים האלו
המועטין: שלא תקנו להם במטלטלין, אלא שיהיו כבנים.
וכזה הורו הגאונים.

יח. הניח קרקע, והיו הנכסים מרבין, ונתמעטו אחר כן כבר

זָכוּ בָּהֶן יוֹרְשִׁים ; הָיוּ מוֹעֲטִין בְּשַׁעַת מִיתָהּ, וְנִתְּרָבוּ אַחֵר כֵּן
הַבָּנִים יוֹרְשִׁין אוֹתָן. וְאַפְּלוּ לֹא נִתְּרָבוּ, אִם קָדְמוּ הַבָּנִים וּמָכְרוּ
נִכְסִים מוֹעֲטִין, מִכֶּרֶן קָיָם.

יט. הָיוּ הַנִּכְסִים מְרֻבִּין, וַיֵּשׁ עָלָיו חוֹב, אוֹ שֶׁהִתְנָה עִם אִשְׁתּוֹ
שְׂיִזוֹן אֶת בִּתָּהּ אֵין הַחוֹב וְלֹא מְזוֹנוֹת בֵּת אִשְׁתּוֹ מִמֹּעֲטִין
בַּנִּכְסִים ; אֲלֹא יִירָשׁוּ הַבָּנִים הַכֹּל, וַיִּתְּנוּ לְבַעַל חוֹב חוֹבוֹ, וַיִּזְוֶנוּ
בֵּת אִשְׁתּוֹ אֲבִיהֶן עַד זְמַן שִׁפְסֹק, וַיִּזְוֶנוּ אַחֲיוּתֵיהֶן עַד שְׂיִבְגְּרוּ אוֹ
עַד שִׁיתְאַרְסוּ מִתַּחַת יְדֵיהֶם.

כ. הִנִּיחַ אֱלֻמָּנָה, וּבֵת בֵּין מִמָּנָה בֵּין מֵאֶשֶׁה אַחֶרֶת, וְאֵין
בַּנִּכְסִים כְּדִי שְׂיִזְוֶנוּ שְׂתִיחֶן הָאֱלֻמָּנָה נִזְנֶת, וְהַבֵּת תִּשְׁאֹל עַל
הַפְּתָחִים. וְכֵן אָנִי אוֹמֵר, שֶׁמְזוֹנוֹת הַבֵּת קוֹדֶמִין לִירֵשֶׁת הַבֵּן
כְּתֻבָּת אִמּוֹ שֶׁמֵּתָה בְּחַיֵּי אָבִיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁשְּׂנִיחֶם מִתְּנָאִי
כְּתֻבָּה ; קֵל וְחֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמָה אִם נִדְּחִית יִרְשָׁה שְׁלִתּוֹרָה,
מִפְּנֵי מְזוֹנוֹת הַבֵּת, לֹא תִדָּחָה יִרְשֶׁת הַכְּתֻבָּה שֶׁהִיא תְּנָאִי בֵּית
דִּין, מִפְּנֵי מְזוֹנוֹת הַבֵּת.

כא. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוּלוֹת וּקְטָנוֹת, וְלֹא הִנִּיחַ בֵּן אֵין
אוֹמְרִים יִזְוֶנוּ הַבָּנוֹת הַקְּטָנוֹת עַד שְׂיִבְגְּרוּ וַיִּחַלְקוּ שְׂאֵר הַנִּכְסִים
בְּשׁוּוֹה, אֲלֹא כֻּלָּן חוֹלְקוֹת בְּשׁוּוֹה.